ANTIKVARIAT MATS REHNSTRÖM

NYHETSBREV 331
RARA ÄLDRE BÖCKER
28 APRIL 2020

Jakobsgatan 27 B | Box 16394 | 103 27 Stockholm | tel 08-411 92 24 | fax 08-411 94 61
e-post: info@rehnstroem.se | www.matsrehnstroem.se
ÖPPET TORSDAGAR 15.00–18.30

Detta nyhetsbrev innehåller 25 nykatalogiserade poster med äldre böcker från 1700- och 1800-talen från OLOF AF ACREL till GÖRAN WAHLENBERG. Här finns bland annat MARCUS BERGS ovanliga redogörelse om Nordafrika och sin fångenskap där tryckt 1757, första separata upplagan av CREUTZ *Atis och Camilla* 1781 i ett nytt sidenband, ett tidigt svenskt klotband på JOHAN JOHANSSONS skrift om svensk-norska unionen, ett märkligt utformat band på KARL XIV JOHANS *Samling af bref* och SCHEFFERUS *Swenska folkets äro-minne* i ett band med guldbrokadpapper på pärmarna.

Genom WAHLENBERGS *Berättelse om mätningar* ansågs Sulitelma vara Sveriges högsta topp i ca 75 år. Den är illustrerad med fina vyer över berget både från svenska och norska sidan.

Hoppas att böcker kan vara lite tröst i dessa svåra tider!

Med vänliga hälsningar!

Mats Rehnström

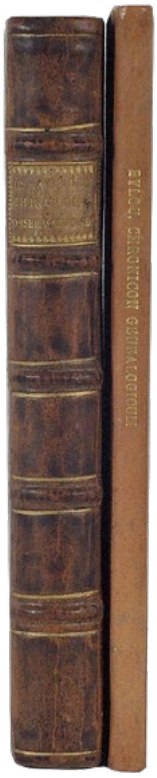

1 & 5.

1. ACREL, O. (af). **Chirurgiske händelser, anmärkte uti kongl. lazarettet**, samlade och genom utdrag af dagboken til trycket befordrade på höglofliga kongl. lazarets-directionens befallning. Sthlm, L. L. Grefing, 1759. 8:o. (22),379,(19,2 blanka) s. Fint samtida hfrbd med upphöjda bind, guldlinjerad rygg och lejongul titeletikett. Rödstänkta snitt. Pärmarna med fläckvis avnött pärmpapper. Litet maskhål i skinnet på bakpärmen vid ryggen. Lätt bruntonad och med spridda svaga lagerfläckar. Fuktfläck i övre marginalen på s. 140-240. Fler lagerfläckar på s. 305-12. En skur små fläckar på bakpärmens insida och eftersättsbladet. Bra ex. *7000

Bibliotheca Walleriana 209 med varianten med annat titelblad med C. G. Ulff som förläggare. En andra omarbetad upplaga utkom 1775. Boken översattes till tyska och holländska. Med tryckt dedikation till Clas Ekeblad och Gabriel von Seth. Boken är en praktisk och efter verkliga fallstudier upplagd genomgång av Acrels kirurgiska verksamhet vid Serafimerlasarettet i Stockholm. Lindroth skriver att ”ett fantasieggande persongalleri från det frihetstida fattig-Sverige befolkar dessa Chirurgiska händelser, lidandet under operatörens kniv måste ofta ha varit fruktansvärt. Klart och pedagogiskt skriven blev boken en oumbärlig hjälpreda för följande generationer svenska fältskärer.” [...] ”Mer än någon annan bidrog Acrel till att ge kirurgin rang av vetenskap i Sverige”.

2. ARNDT, E. M. **Resa genom Sverige år 1804**. I-IV. Öfversatt af J. M. Stjernstolpe. Karlstad, E. Höijer, 1807-08. 8:o. (2),196 + 220 + 200 + 128,121-176 s. Två mycket trevliga samtida ljusbruna hfrbd med rikt guldornerade ryggar och titel- och nummeretiketter i terrakotta respektive violett. Med gula vaxade snitt och läsband. Ryggen med några småprickar och ryggändar och pärmkanter med obetydliga nötningar, pärmhörnen delvis lätt stukade och de nedre snitten fläckade. Fin inlaga med sporadiska lagerfläckar. Mindre pappersförluster i den nedre marginalen i tredje delen på s. 131-32 respektive i den fjärde delen på s. 137-38. Den tredje delen med en mindre tuschfläck i nedre marginalen på s. 165. Med Charlottenlunds biblioteks exlibris med Possevapnet. Härligt exemplar! *6500

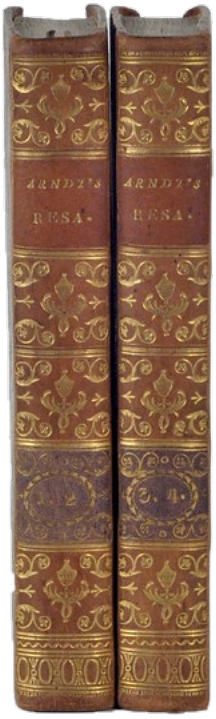

2.

Bring Itineraria svecana 345. Aberstén Bibliographia Gothoburgensis 223. Brings kollationering av fjärde delen är felaktig då tryckaren av misstag låtit två Q-ark med samma paginering men olika innehåll följa på varandra. Originalet, ”Reise durch Schweden im Jahre 1804”, utkom 1805-06. En ny svensk upplaga av de tre första delarna trycktes 1813-17. Del I-II innehåller mycket omfattande skildringar från Västergötland och Göteborg, bland annat omtalas ett besök hos Pehr Tham på Dagsnäs. I del III skildras bland annat samerna och norra Sverige och i del IV går färden söderut igen. Ernst Moritz Arndt (1769-1860) var född i svenska Pommern och gjorde sin första resa i Sverige med rekommendationsbrev från bland andra Thomas Thorild till Carl Christoffer Gjörwell d.ä. Han blev professor i historia i Greifswald 1806 och är känd för att ha övertygat Gustav IV Adolf att avskaffa livegenskapen i de svenska provinserna i Tyskland. Senare var Arndt

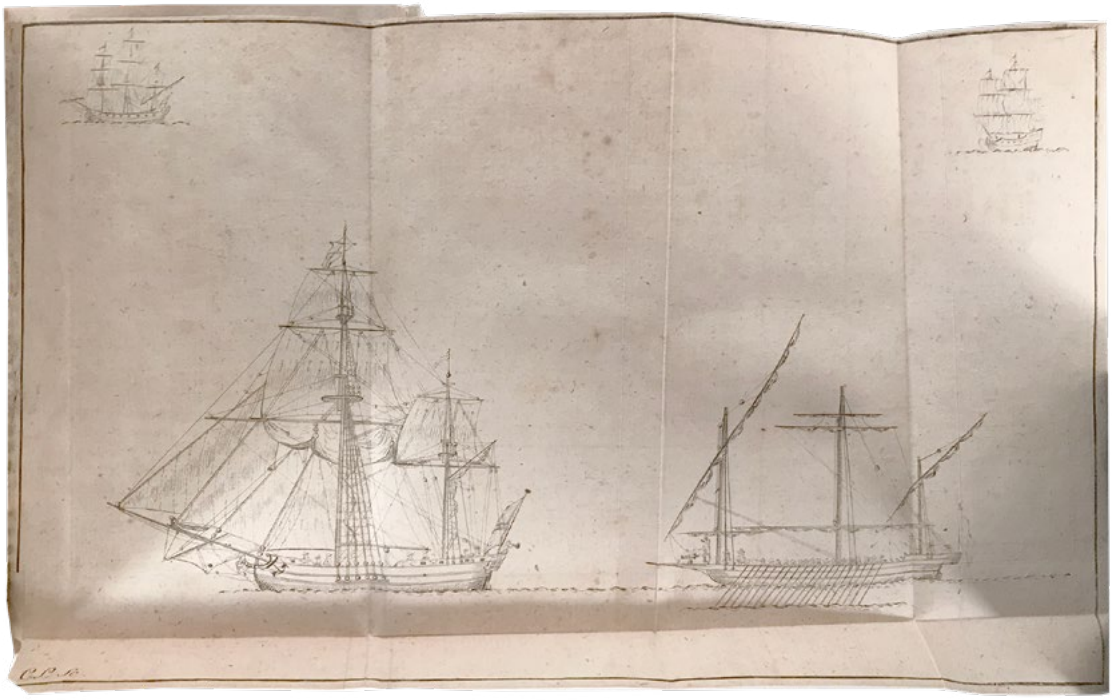

3.

drivande för ett enat Tyskland. Arvid Posse (1820-1901) var bland annat statsminister 1880-83. Han bosatte sig 1849 på Charlottenlunds slott i Skåne där han byggde upp ett stort bibliotek.

3. BERG, M. **Beskrifning öfwer barbariska slafweriet uti kejsaredömet Fez och Marocco**, i korthet författad af Marcus Berg, som tillika med många andra christna det samma utstådt twenne år och siu dagar, och derifrån blifwit utlöst tillika med åtta stycken andra swenska den 30 augusti 1756. Under wår allernådigste konungs konung Adolf Friedrichs milda regering. Sthlm, L. L. Grefing, 1757. 8:o. (8),143 s. & 1 utvikbar grav. plansch. Halvpergamentbd från 1900-talets mitt med handpräntad ryggtitel och årtal. Rödstänkta snitt. Planschen något bruntonad och uppfodrad på tunt japanpapper. Fukträndér på titelbladet och andra bladet. Några ljusbruna fuktfläckar på s. 3-6. Enstaka småfläckar i övrigt. Bra ex. av en mycket ovanlig bok. ⋆20000

Marcus Berg var befälhavare på hukar-jakten Mercurius som avseglade från Stockholm den 4 maj 1754 lastad med järn till Dublin. Därifrån tog Berg en last av 3000 hudar som skulle till Neapel, men utanför Cartagena på Spaniens ostkust, blev Mercurius uppbringad av en turkisk galeas med en besättning från Alger, Tripolis och Tunis.

4. (BREMER, FREDRIKA) **Nya teckningar utur hvardagslifvet**. Svenskt original. Första delen. I-II. Sthlm, L. J. Hjerta, 1834. Stor 12:o. 240 + 241-451 s. Två oskurna häften i tryckta gråbruna omslag, de främre omslagen lagerfläckiga. Första häftet ouppskuret från s. 13 och det andra från s. 253. Något fläckiga i övre och yttre marginalerna. Flera småhål i yttre marginalen efter arkens upphängning på tork. Louis Stedingks namnteckning daterad den 29 augusti 1834. Från Elghammar. ⋆5000

4.

Leijonhufvud & Brithelli Kvinnan inom svenska litteraturen s. 39. Första delen av ”Nya teckningar utur hvardagslifvet” i första upplagan som innehåller romanen ”Presidentens döttrar, berättelse af en guvernant.” Inom tjugo år hade romanen översatts till danska, engelska, franska, holländska, polska och tyska. Till största delen är exemplaret ouppskuret, dock är de allra sista sidorna uppskurna; läsaren ville väl se hur det skulle gå på slutet! ”Och nu, min älskade läsare, – om jag kunde bjuda dig en behagligare tafla, än den af ett älskande och lyckligt par, at ett hem, en förgård till himmelen, – så skulle jag söka frambringa den, för att göra dig nöje; – Men som jag ej ser mig god dertill, så . . . . bort penna!”

5. BYLOU, ANNA FICKES-DOTTER & SPARRE, L. SIGGESSON & SPARRE, E. **Chronicon genealogicum, eller: underwisning på någon gammal slächt**/ med åthskilliga tidahändelser; fordom sammanskrefne af Anna Fickes dotter Bylou, abbedissa i Wadstena; och vidare af herr Lars Siggesson på Sundby/ riddare och Sweriges marsk/ samt af des son riks cancelleren, herr Erik Sparre/ med theras egnas händer uptecknade. Sthlm, J. L. Horrn, 1718. 4:o. 20,1-60 s. Ljusbrunt hfrbd med guldtryckt ryggtitel och rödstänkta snitt (Knut Hässlers bokbinderi). Enstaka lager- och småfläckar av olika slag. Bengt Bernströms svartpressade monogram ”BB” på frampärmen. Trevligt ex. ⋆6000

Warmholtz Bibliotheca historica Sueo-Gothica 7043. Almquist Svensk genealogisk litteratur 41. Utgiven av Johan Peringskiöld på Sparrefamiljens bekostnad. Anna Fickes dotter Bylou (död 1519) var abbedissa i Vadstena kloster och är med sin ”Chronicon” en av våra första genealogiska författare. Verket är en av huvudkällorna till svensk medeltida adelsgenealogi.

6. CREUTZ, (G. P.) & GYLLENBORG, (G. F.). **Vitterhets arbeten**. Sthlm, J. A. Carlbohm, 1795. 8:o. (8),252 s. Läckert samtida stänkdekorerat och marmorerat skinnbd med överdådigt guldornerad rygg, mörkbrun titeletikett av marokäng och tredubbla smala ramlinjer på pärmarna. Svartpressad pärmkantsdekor och gröna snitt. Ryggen lätt blekt och drar mer mot brunt än pärmarnas rödbruna färg. Några obetydliga repor och små ytliga sprickor på pärmarna. Trevligt ex. ⋆3750

Gyllenborgs och Creutz ungdomsarbeten utgavs som ett gemensamt verk då ”våra ungdoms-foster, som ifrån deras första varelse varit sammantryckte och blandade med hvarandra, kunna nu mera efter fyratio års samband, icke utan våldsverkan och afsaknad på min sida åtskiljas”. Det följdes av flera delar av Gyllenborgs senare arbeten. Helt avsiktligt

6. 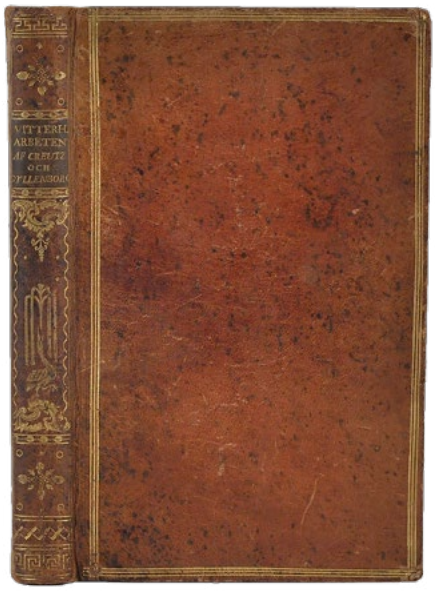

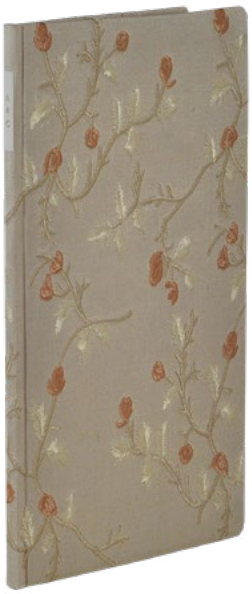

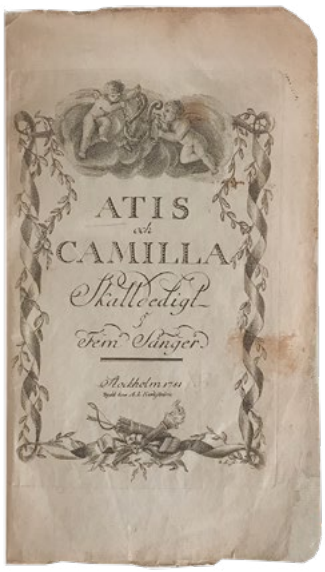

7.

avstod utgivaren från att numrera delarna i dessa, så att läsaren inte skulla behöva ”förskaffa sig andre, än dem han åstundar äga”. Bandet är av den typ som Gyllenborg gav bort med dedikation.

7. (CREUTZ, G. P.) **Atis och Camilla**. Skalldedigt i fem sånger. Sthlm, A. I. Nordström, 1781. 8:o. Grav. titelblad, 39 s. Ljust sidenband översållat med eleganta maskinbroderade blomsterslingor och ryggen med vit liten titeletikett i skinn med texten ”A & C” (Hannah Morrissey). Oskuren inlaga som delvis är lätt mörknad i yttersta marginalerna. Titelbladet med smånaggar, liten fuktfläck, svag utsmetad bläckfläck och liten lagning i nedre hörn. Fint ex. ⋆10000

Det graverade titelbladet signerat ”E. Å.”, det vill säga Erik Åkerland. Detta är den första separat tryckta upplagan. Dikten publicerades ursprungligen i andra delen av Tankebyggarordens ”Witterhetsarbeten” 1762. En andra separatupplaga trycktes 1792. ”Svenskt biografiskt lexikon” skriver ”Hans mest betydande verk var dock det lilla herdeeposet »Atis och Camilla» (1761), vars handling visserligen helt och hållet bygger på traditionella motiv ur den europeiska herdedikten men som genom sin mjuka vers, genom sin för tidens förhållanden ovanligt stämningsfyllda naturskildring och genom sin närmast i Racine’s skola utbildade fina analys av den unga vaknande kärlekens känslospel fick något betagande, som hänförde C:z’ samtid”.

8. DJURBERG, D. **Beskrifning om Svearike**. I-IV. Sthlm, A. J. Nordström, 1806-08. 8:o. (6),529,560-566 + (2),521-1009,1110-1184 + (2),346,247-258 + (2),492,495-546,545-556 s. Fyra lätt nötta samtida hfrbd med beige titeletiketter i glättad papp och runda guldtryckta nummerfält. Blekta gula snitt. Några obetydliga småfläckar på titeletiketterna. Fjärde volymen lite lätt tillstukad upptill i ryggen. Pärmarna på andra och tredje volymen med några små maskskador. Ett fåtal småfläckar. Vaxljusfläck i nedre marginalen på s. 451 i första delen. Titelbladet till andra delen med liten fuktfläck. Sista bladet i tredje delen nära skuret i yttermarginalen. I fjärde delen ett par små fuktfläckar på s. 52. Bra och trevlig svit. ⋆6000

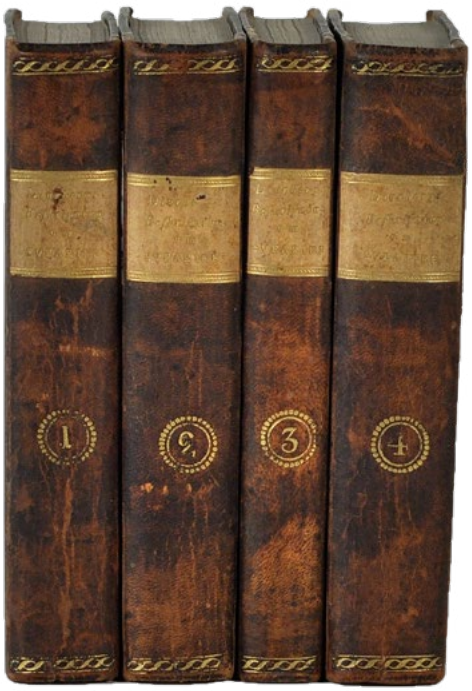

8.

Huvudtitelbladet ”Utförlig geografie. Fjärde delen innefattande beskrifning om Svearike” saknas. Felpagineringar mot slutet i samtliga delar. Denna fjärde del, fördelad på fyra tjocka volymer, av Djurbergs ”Utförlig geografie” behandlar den svenska och finska geografin. Daniel Djurberg (1744-1834) utgav ett trettiotal kartor och skrev en rad geografiska uppslags- och läroböcker. ”Svenskt biografiskt lexikon” skriver att Djurbergs ”geografiska läroböcker intogo årtiondena omkring 1800 en dominerande ställning vid undervisningen och utgingo i många upplagor”.

9. **En ärlig swensk**. Nr 1-124 & register. Sthlm, Historiographi regni tryckeri, 1755-(56). 4:o. 1066 s. Charmigt samtida hfrbd med upphöjda bind, guldlinjerad rygg och infärgat svart titelfält med stor titeltext. Stänkta snitt. Några småskador i rygghuvudet och en spricka längst ned mitt på ryggen. Främre falsen lätt och ytligt sprucken i skinnet. Ett rosthål i försättsbladet. Bra inlaga med ett fåtal småfläckar. Stark bläckfläck i innermarginalen i arket Ggg, s. 417-22. Några ark lätt bruntonade. En torkad blomma inlagd vid s. 132. Svart kontrollstpl ”ärligt warar länge” i ryggmarginalen på varje nummer. Bra ex. ⋆4000

Lundstedt Sveriges periodiska litteratur 62. Warmholtz Bibliotheca historica Sueo-Gothica 6357. De första arken utkom i två lätt avvikande upplagor samma år. Översattes även till tyska. Utgavs av hattpartiet två gånger i veckan under riksdagen 1755-56 och räknas som den första öppet politiska tidskriften i Sverige. Syftet var givetvis att bedriva propaganda för den egna politiken, men också att stävja kungaparets tilltagande självständighetstendenser genom bland annat hovpartiet. Texten är i form av diskussioner, som oftast avslutas med att huvudfiguren Honestus avgår med segern. Utgivare, drivande kraft och författare bakom tidskriften var censorn Niclas von Oelreich. ”Svenskt biografiskt lexikon” skriver ”Trots att En ärlig svensk gavs ut från febr 1755 till april 1756 efter mönster närmast från de engelska moraliska tidskrifterna tycks samtiden ej ha kunnat avslöja dess författare. Nyare forskning (Edström 1987) har visat att den säkerligen var resultatet av ett lagarbete, där O åtog sig det ’redaktionella’ och administrativa, möjligen åt ett antal högt uppsatta hattpolitiker. Skriftens omfattning och hans egen ofta demonstrerade letargi gör det emellertid svårt att tro att han ensam var författare eller ens huvudansvarig för innehållet”.

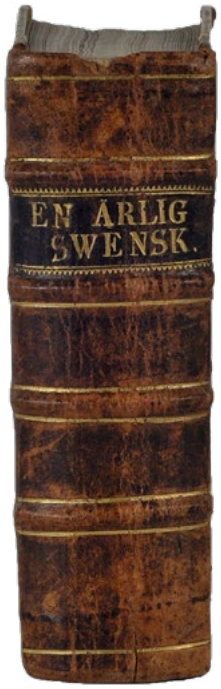

9.

10. (FORMEY, J. H. S.) **Memoires de Maximilien-Emanuel duc de Wirtemberg**, colonel d'un regiment de dragons au service de Suede. contenant plusieurs particularités de la vie de Charles XII roi de Suède, depuis 1703 jusqu'en 1709, après la bataille de Poltowa. Amsterdam & Leipzig, Arkstee & Merkus, 1740. 8:o. Grav. porträtt, (2), VIII, 333 s. Titelbladet tryckt i rött och svart samt med graverad vinjett. Vackert samtida hfrbd rygg med upphöjda bind, rikt guldornerad rygg som har blommor i ryggfälten och rosa titeletikett. Röda snitt. Lätta nötningar och några småfläckar på pärmarna. Övre snitt lite fläckigt. Bortklippt försättsblad. En anteckning om författaren på frampärmens insida. Enstaka lager- och småfläckar. En stor fuktfläck på porträttets baksida stör inte nämnvärt dess framsida. Fredrik Langenbergs diskreta namnteckning överst på titelbladet. Hans von Essens vapenexlibris med uggla och devis. ⋆3000

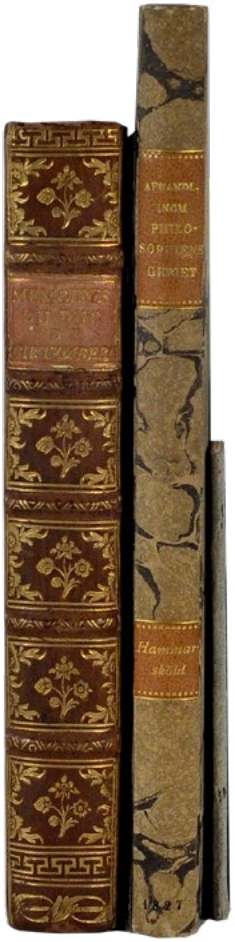

10, 11, 12.

Warmholtz Bibliotheca historica Sueo-Gothica 5547. Utgavs av J. H. S. Formey, som enligt Warmholtz har använt "nyssnämnde Bardillis arbete, samt tillika betjent sig af en relation, som en preussisk officerare, baron Sittman författat: denna officeraren hade, såsom volontaire, gjort åtskillige campagner med swenska arméen, samt biwistat pultawiska slaget". Prästen Johann Wendel Bardili (1676-1740), som hade följt Maximilian Emanuel av Würtemberg (1689-1709) under fälttågen, skrev en tjock biografi över denne, vilken utkom 1730. Maximilian Emanuel av Würtemberg var en hängiven beundrare av Karl XII och inträdde i dennes tjänst som frivillig redan vid 14 års ålder. Han vann kungens speciella gunst och stred allt som oftast vid dennes sida. Han påstås ha räddat kungens liv vid Grodno 1706. Som nyutnämnd överste för skånska dragonregementet deltog han i slaget vid Poltava, men tillfångatogs av ryska trupper. Han frigavs emellertid snart och beviljades tillstånd att resa hem till Würtemberg. Tragiskt nog insjuknade han på hemresan i en febersjukdom och avled i Dubno, endast 20 år gammal.

11. HAMMARSKÖLD, L. **Strödda afhandlingar öfver ämnen inom philosophiens gebiet**. Mariefred, Collin & comp., 1827. 8:o. VII, (1 blank, 4), 149, (1, 2 blanka) s. Elegant marmorerat pappbd med bruna titel- och författaretiketter i marokäng (Bonniers bokbinderi). Övre stänkt snitt, i övrigt endast putsade snitt. Titelbladet med ett par svaga marginalfläckar. Med Jan Cornells exlibris daterat för hand den 30 maj 1943. Fint ex. ⋆2250

Arbetet var färdigredigerat vid författarens död och utgavs posthumt av P. A. Sondén och Hammarskölds vänkrets.

12. (HOLTHUSEN, C. J. von) **Soldatens skyldigheter, i fred och i fält** af C. J. v. H. Sthlm, P. Hesselberg, 1769. 24:o. (16) s. Häftad i samtida gråpappomslag. Fint ex. ⋆2500

Sveriges första soldatinstruktion. På sista sidan återfinns en "kort beskrifning at bewara soldatens hälsa". Flera faksimilupplagor har utkommit.

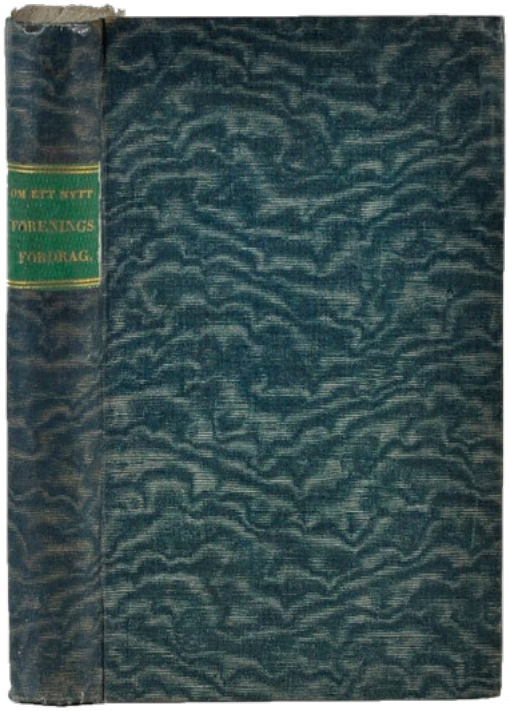

13.

13. (JOHANSSON, J.) **Om ett nytt föreningsfördrag emellan Sverige och Norrige**, jemte historisk utveckling af den långa striden emellan de norrska statsmakterne. Andra, öfversedda och tillökta, upplagan. Sthlm. L. J. Hjerta, 1837. 8:o. (6),295 s. Samtida mycket trevligt turkosmarmorerat klbd med grön titeletikett i mönsterpressad glättad papp. Ofärgade snitt. Pärmarnas insidor något lagerfläckade och främre pärmen med ett mindre brytmärke i övre ytterhörnet. Enstaka fläckar. En hålskada i yttermarginalen på s. 123-24. Samtida namnteckning B. Kr. Grenander. Bra ex. ★2000

Setterwall Svensk historisk bibliografi 4289. Första upplagan utkom året innan 1836. Med ett speciellt förord till andra upplagan. Noter från s. 216 och framåt. Johan Johansson (1792-1860) var publicist och bland annat redaktör för tidningen "Argus" 1820-36. Skriften är utarbetad efter en artikel i "Argus". Den översattes till norska 1837. Ett intressant och udda exempel på ett tidigt svenskt klotband.

14. KARL XIV JOHAN. **Samling af bref**, ordres, proklamationer och bulletiner, utfärdade af h.k.h. kronprinsen af Sverige, högste befälhafvare öfver den förenade norra tyska armén, åren 1813 och 1814. Öfversättning. Sthlm, Ecksteinska boktryckeriet, 1841. 8:o. (2),XXI,(1 blank),616 s. Mycket ståtligt samtida rött halvsaffianbd där ryggen har tre breda upphöjda fält med rik guldornering. Mönsterpressat orange pärmpapper. Helt guldsnitt. Något nötta pärmhörn och ytterfalsar. Inre falsen lite sprucken vid titelbladet. Ren inlaga med några enstaka småfläckar. ★3000

Setterwall Svensk historisk bibliografi 3856. Översatt från "Recueil des ordres de mouvement, proclamations et bulletins de s.a.r. le prince royal de Suède, commandant en chef l'armée combinée du nord de l'Allemagne en 1813 et 1814" som utkom första gången 1838.

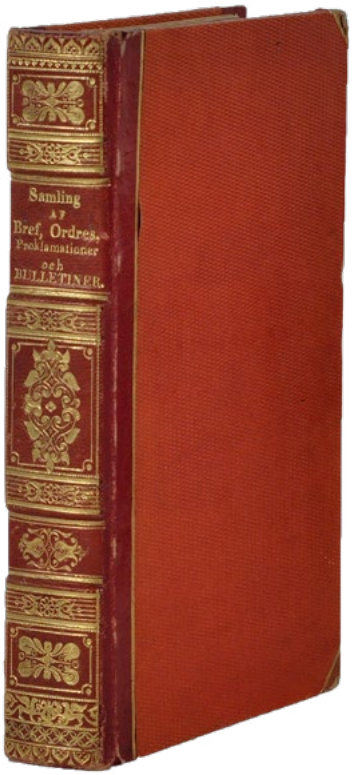

14.

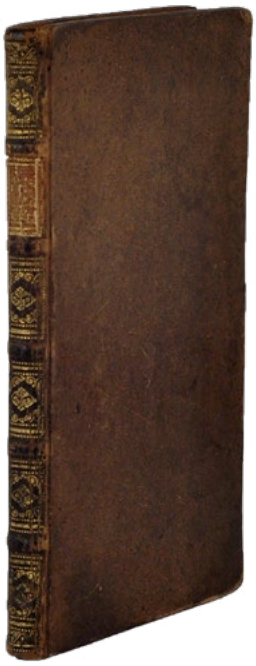

15.

15. KOCH, N. **Swenska bi-skiötslen**, upalstrad och efter mångfaldige rön samt enskildte kostsamma försök til fäderneslandets otroliga förmon, wälment framgifwen. Sthlm, L. L. Grefing, 1753. 8:o. (16),111 s. & 1 utvikbar grav. plansch. Ngt nött samtida marmorerat skinnbd med upphöjda bind, rikt guldornerad rygg, ljusbrun titeletikett och stänkta snitt. Binden aningen nötta på en del ställen, ryggen lite torr och titeletiketten med ytliga sprickor. Ett par minimala maskhål i främre yttre fals. Inre främre fals har haft lite påhälsning av mask. Planschen har en liten reva. Några fuktfläckar i övre delen av texten på s. 85-92. Trevligt ex. från Ericsberg. *8000

Hebbe Den svenska lantbrukslitteraturen 1669. Med ett citat ur Spegels "Gudz werk och hwila" som inleds: "Et bi med större konst giör sig en honungskaka/ än någon konungs kock kan prunkerätter baka". Nils Koch (1707-62) var bruksägare i Värmland och Dalsland och "förlorade på experimenter till kolbesparing m.m. all sin egendom" enligt Elgenstierna. Vid sin död var han dock ägare till flera nya bruk i Dalsland. Hans sonson adlades von Koch 1815.

16. KRISTINA. **Hännes kongl. maj:ts af Swerige, drottning Christinæ moraliska tankar**. Af högbemälte hännes maj:ts med egen hög hand på fransöska skrefne. Sthlm, P. J. Nyström, 1756. 8:o. (32),182,(2 blanka) s. Titelsidan tryckt i rött och svart. Rosa sidenbd med mörkgrön titeletikett i marokäng (Hannah Morrissey, osignerat). Samtida helt guldsnitt. Ryggen lite sned upptill. Enstaka fläckar. Flera små förbockningar i marginalerna. Titelbladet med liten lagning i yttermarginalen. På det sista blanka bladet är några andra citat och aforismer skrivna för hand, bland annat ur lagboken och från en inskription vid Falu koppargruva 1788. *4500

Leijonhufvud & Brithelli Kvinnan inom svenska litteraturen s. 55. Översatt av Anders Säfström. Berömd för sin mycket omfattande tryckta dedikation från utgivaren, vilken riktade sig till ca 170 namngivna personer!

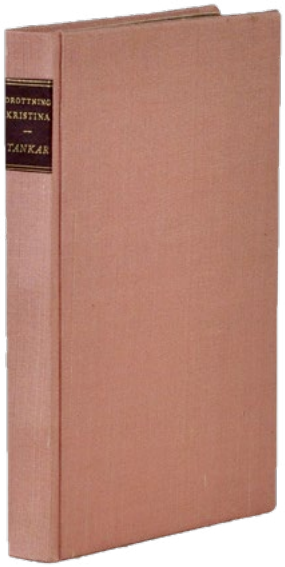

16.

17. MANKELL, A. **Harmonia**. Anteckningar till befrämjande af en allmännare bildning i musikaliska ämnen. Sthlm, P. A. Norstedt & söner, 1833. 8:o. VIII,220 s. & 3 utvikbara notbilagor & 1 utvikbar litograferad plansch. Fint samtida brunt hfrbd med guld- och blindpressad ryggdekor och tegelbrun titeletikett. Ryggen med ett guldpressat fyrfat upptill och lyra nedtill. Grönsprängda snitt. Något lagerfläckig. Planschen i slutet hårdare fläckad. *1750

Arbetet är till en del hämtat ur andra musikaliska skrifter, som till större delen författats på tyska och därifrån översatts och redigerats av J. G. Lundberg, enligt förordet. Carl Abraham Mankell (1802-68) var organist i Klara församling i Stockholm och sånglärare vid Nya elementarskolan. Han gav ut en mängd skrifter om musikteori och musikhistoria.

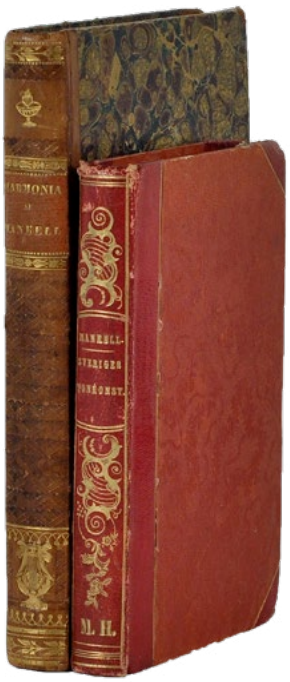

17 & 18.

18. MANKELL, A. **Sveriges tonkonst och melodiska national-dikt**. Sthlm, J. Beckman, 1853. Liten 8:o. (8),262 s. Samtida obetydligt nött rött halvsaffianbd med rikligt och dekorativt guldornerad rygg samt strukturmönstrade brandröda pärmpapper. Marmorerade snitt. Med litet nagg i övre marginalen på s. 5-8. Mycket charmigt ex. med de guldpräglade initialerna "M. H." nederst på ryggen. Ur Henning Mankells bibliotek. ★1750

Innehåller bland annat korta biografier över Hæffner, Åhlström, Crusell, Bellman, Jenny Lind, Silfverstolpe och Wennerberg samt uppsatser som "Öfver svenska folkmelodiens klagoton" och "Öfver vår landsbygds åldriga tonverktyg".

19. (NORDENCRANTZ, A.) **Til riksens höglofl. ständer församlade wid riksdagen år 1760**. En wördsam föreställning uti et omständeligit swar på de oförgripeliga påminnelser, som uti Stockholms post-tidningar, den 25 september 1758, kundgjorde blifwit, wara af trycket utkomne, wid de under sidstledne riksdag til riksens höglofliga ständer aflemnade trenne skrifter om rättegångers förminskning, lag, domare och folk, samt en rättskaffens fri- och säkerhet. Af en deras ledamot och ödmjukaste tjenare. Sthlm, L. L. Grefing, 1759. 4:o. (32),272,265-690 s. Samtida hfrbd med upphöjda bind, svartlinjerad rygg och svart titeletikett. Blåstänkta snitt. Något nött rygg. Enstaka fläckar. Tillskrift till biskop Lamberg på titelbladet. Med Jonas Kjellbergs namnteckning. ★6000

Bring Riksdagshandlingar s. 53. Åhlén & Åhlén Censur och tryckfrihet 17.72. Ett av Nordencrantz viktigaste arbeten innehållande en konstitutionell kritik med angrepp mot ämbetsmannavälde och ståndsprivilegier samt med krav på att makten skulle tilldelas landets egendomsägare, odalmännen. På justitiekanslerns begäran beslöts att verket inte fick spridas av författaren utan att först ha lämnats till prövning av ständerna. Nordencrantz föregrep den tänkta processen genom att i ett memorial till riksdagens ledamöter berätta om sin avsikt att som riksdagsman sprida arbetet till sina kolleger, men att han hindrats av justitiekanslern. Han påpekade att detta var ett exempel på övergrepp mot den konstitutionellt fastställda rätten för rikets ständer att bedriva fria överläggningar vid sina sammankomster. Ständerna beslöt genast att boken skulle spridas till ledamöterna. Viktigt och för framtiden betydelsefullt är Nordencrantz ställningstagande i denna bok för en oinskränkt tryckfrihet. Eric Lamberg (1719-80) utnämndes 1755 till hovpredikant och 1760 till biskop i Göteborg. Han var en mycket aktiv riksdagspolitiker och tillhörde hattpartiet. Det är möjligt att tillskriften till denne är en dedikation från Nordencrantz. Lambergs bibliotek såldes på bokauktion i Göteborg 1780. Jonas Kjellberg (1752-1832) var född i Husaby socken, grosshandlare och donator i Göteborg samt på äldre dagar bosatt på sitt gods Storeberg i Tådene socken, Västergötland.

20. [Provpsalmboken 1765] **Af then swenska prof-psalmboken,** som, efter hans kongl. maj:ts nådigsta befallning, bör utgifwas. I-II. Sthlm, L. L. Grefing, 1765-67. 8:o. (4),180 + (6),181-504,(6) s. Rosa sidenbd med mörkgrön titeletikett i marokäng (Hannah Morrissey, osignerat). Bra oskuren inlaga. Något lagerfläckig och vissa blad delvis lite mörktonade i yttre marginalen. Enstaka samtida rättelser, t.ex. en prydlig marginalanteckning med två tillagda psalmrader på s. 172 och några små rättelser på s. 183. Första bladet i andra delens företal med stor marginallagning i nedre hörnet. De fyra sista bladen med ett litet maskhål i yttre marginalen. Titelbladet till andra delen med anteckning ”Molilla”. *7500

20.

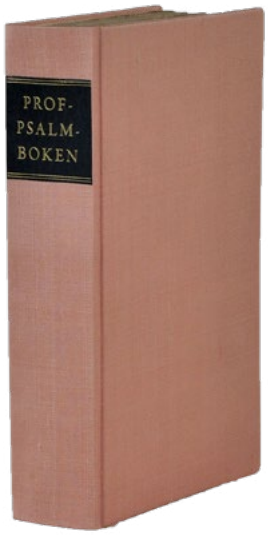

Af
Then Swenska
Prof-
Psalmboken,
Som,
Efter Hans Kongl. Maj:ts
Nådigsta Befallning,
bör utgifwas,
Första Samlingen.
STOCKHOLM,
Tryckt hos Lorens Ludvig Grefing,
år 1765.

Redaktionen leddes av Olof Celsius som även författat, bearbetat och översatt ett flertal av psalmerna. Bland övriga bidragsgivare märks C. Nyren, C. J. Brag och C. M. Bellman. Den sistnämnda har översatt sju psalmer från tyska, men även fått publicerat en originalpsalm, nr 74. Denna den så kallade ”celsiska” provpsalmboken blev hårt kritiserad och godtogs inte som ersättare till den gamla psalmboken. Först 1819 och en hel rad kommittéer senare ersattes 1695 års psalmbok.

21. (SCHEFFERUS, J.) **Swenska folkets äro-minne**. Sthlm, J. Schneidlers boktryckeri, 1733. 8:o. (16),288 s. Titelbladet och s. (2-3) tryckta i rött och svart. Inklistrad grav. medaljvinjett på s. 1. Trevligt samtida hfrbd med upphöjda bind, guldlinjerad rygg och ljusbrun titeletikett. Lätt nött men vackert pärmpapper av guldbrokad med orange infärgning. Stänkta snitt. Ett litet maskhål överst på ryggen respektive upptill i bakre falsen. Bortklippt namnteckning i försättsbladet. Enstaka fläckar. Bläckkludd på uppslaget s. 32-33. Några understrykningar i bläck på s. 110-13 i fjortonde kapitlet ”Om troskap”. På frampärmens insida namnteckning ”Cederborg Ulric Adolph” och Gustaf d'Albedyhlls vackra grav. exlibris. Bra ex. från Ericsberg. *4000

21.

Warmholtz Bibliotheca historica Sueo-Gothica 1510. Förord och översättning av N. Hufvudson Dal. Schefferus ”Memorabilium sueticæ gentis exemplorum liber singularis” utkom första gången 1671 och trycktes sedan om i en mängd upplagor. Det är en läro- och övningsbok i retorik med moraliska exempel och föredömen hämtade ifrån den svenska historien, i stället för den romerska, vilket var det vanliga. Gustaf d’Albedyhll (1758-1819) tillhörde de som hade Warmholtz ”Bibliotheca” som inspirationskälla och utgångspunkt i sitt samlande. Hans exlibris är det tredje av de nämnda av Carlander. Det är graverat av J. F. Martin och föreställer Minerva stående på en trappa framför en bokhylla. Med ett spjut pekar hon på devisen ”Multum legendum, non multa” – man bör läsa grundligt, ej mycket. Samlingen utökades av sonen C. G. E. d’Albedyhll och såldes i sin helhet till Carl Jedvard Bonde på Ericsberg.

22. (SCHENBERG, P.) **Utförlig berättelse, om thet namnkunnoga Stånge-bro slag** emellan konung Sigismundus och hertig Carl, hwilket stod wid Linköping i Östergöthland then 25 september år 1598, utur Joh. och Arn. Messenii, Loccenii och flera, genom trycket utkomna historiska skrifter, samt andra säkra manuscripter sammanletad, med bifogade genealogiske och topiske anmärkningar. Andra upplagan efter den år 1733 tryckta berättelse. Linköping, A. Petre, 1826. 8:o. 60 s. Fint samtida mörkrött halvsaffianbd med guldlinjerad rygg, vilken är något nött. Gula snitt. Delvis råkanter i nedre snitt. Enstaka småfläckar. Samtida namnteckning F. W. Taube. Exlibris G. Bäärnhielm och Folke Tellander. Bra ex. ★1750

Setterwall Svensk historisk bibliografi 1363. Det här är egentligen fjärde upplagan.

23. (SEFSTRÖM, E.) **Swenska samlingar**. I-VI. Västerås, J. L. Horrn, 1764-68. 8:o. Samlingstitelblad + 46,(2) + 64 + 86,(2) + (4),93-182,(2) + (2),187-286,(2) + (2),291-355,(3) + (10) s. & 3 utvikbara tryckta tabeller. Välbevarat samtida hfrbd med upphöjda bind och olivgrön obetydligt och ytligt sprucken titeletikett. Stänkta snitt. Ställvis lagerfläckig. Andra stycket hårdare fläckat. Bra och trevligt ex. ★9000

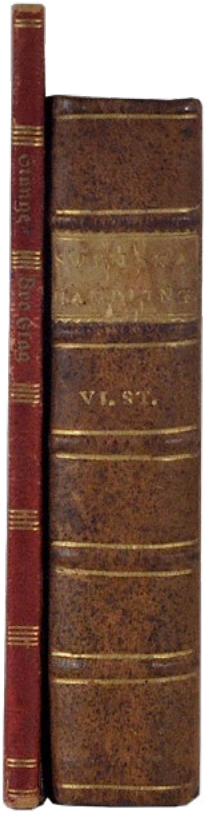

22 & 23.

Schreber Svenska jaktens litteratur 329. Du Reitz Gastronomisk spegel 40. Hesse Svensk numismatisk bibliografi 438, 1459 och 1559-64. Det sista bladet är bokreklam för Horrn i Västerås. Samlingstitelbladet med årtalet 1766. Första stycket i andra upplagan 1768, övriga i första upplagan, det andra och tredje med tryckåret 1764, fjärde och femte med tryckåret 1765 och sjätte med tryckåret 1766. Med mycket intressant innehåll rörande bland annat naturalhistoria, hushållning och topografi. Bland uppsatserna märks ”oeconomiske anmärkningar öfwer Wäster-Norrlands eller Gefle höfdingedöme”, ”kort beskrifning på de djur, som herr archiat. och riddaren von Linneé [sic] hafwer uti kongl. academiens i Upsala botaniska trägård”, ”kort oeconomisk beskrifning öfwer Skaraborgs län”, ”om de uti Swerige warande fyr- och kjännings-båkar”, ”om fiskars kännedom”, ”Österbotns kräftor”, ”hos hwilkendera, mannen eller qwinnan, ligger fröet til menniskan” och ”om silfwer-tilwärkningen”. Jakt diskuteras på sidorna 23-27 i del III. Eric Sefström (1736-1812) var borgmästare i Halmstad 1781-1809. Han hävdade mot Linné att fiskarna hade hörsel” enligt Björn Dal.

24. (SKOGMAN, C. D.) **Arkivet.** I-III. Sthlm, P. A. Norstedt & söner respektive Hörbergska boktryckeriet, 1841-42. 8:o. (4),86 s. & 3 tryckta tabeller, varav 2 utvikbara + (4),67 s. & 8 utvikbara tryckta tabeller + (4),127,(1) s. Samtida mörkbrunt hfrbd med guldornerad och blindpressad ryggdekor. Grönsprängda snitt. Något nötta falsar och främre innerfalsen delvis sprucken. Försättsblad urrivet. Första häftet med en minimal fuktfläck i övre hörnet. Med Kooperativa förbundets biblioteks blindstpl i övre hörnet på s. 1-6. Bra ex. *4000

Lundstedt Sveriges periodiska litteratur II:196. Allt som utkom. Utgavs av C. D. Skogman som lämnat följande programförklaring: ”Afsigten med detta arbete, som utkommer i fria häften, är att sprida en allmännare kännedom af intressanta afhandlingar och upsatser, hemtade ur utländska tidskrifter eller andra källor, men hvilka äro för långa att införas i vanliga tidningar och för korta att tryckas särskilt. Samlade statistiska uppgifter torde gerna, en och annan original-artikel med undseende, emottagas”. Innehåller bland annat artiklarna ”Allmänna betraktelser öfver de af S:t Simon, Fourier och Owen framställda nya samhällsläror” av L. Reybaud, ”Medelpris å svenskt och engelskt stångjern i London”, ”Stockholms läns markegångspris å råg och korn 1790-1840”, ”Penninge-rörelsen i England”, ”Försvar för handels-sjöfartens frihet i krigstid”, ”Boktryckeri-konsten”, ”Pappersmynt och stats-skuld”, ”Bidrag till kännedomen af penninge-förhållandena i Sverige 1800-1840”, ”Warren Hastings i Ostindien”, ”Norges penninge-verk”, ”Underrättelser om Finlands bank”, ”Folkräkningar och census i Förenta staterna” och ”Upgift om brödpris och dagspenning i England”.

25. WAHLENBERG, G. **Berättelse om mätningar och observationer för att bestämma lappska fjällens höjd och temperatur** vid 67 graders polhöjd. Förrättade år 1806. Med karta och tre utsigter. Sthlm, C. Delén, 1808. Stor 4:o. (2),58 s. & 3 utvikbara akvatintetsningar & 1 utvikbar grav. karta. Bra rött halvmarokängbd från 1900-talets andra hälft med guldtryckt ryggtitel (Henning Jensen). Fukträndеr i nedre och yttre marginalen på s. 7-28. En del solkfläckar i marginalerna och några blyertsanteckningar på de sista sidorna. Ur Sven-Erik Sandermann Olsens bibliotek. *5000

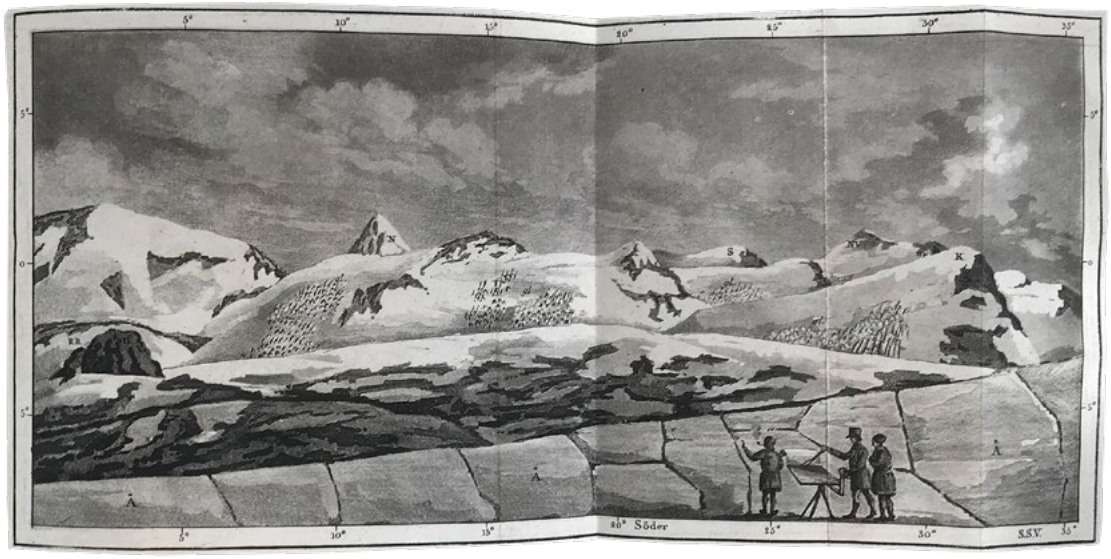

25.

Marklund Övre Norrland i litteraturen 2383, noten. Schiötz Utlendingers reiser i Norge 1134**. En tysk översättning utgavs 1812. Utkom även som del av ”Försök till beskrifning öfver lappmarken och Vesterbotten, uti särskilta afhandlingar utg. af S. G. Hermelin” 1803-10. Arbetet grundar sig på en resa företagen 1807 (och inte som det står på titelbladet, 1806). Planscherna graverade i akvatintetsning av Carl Akrell efter Wahlenbergs ritningar och mätningar. De föreställer Sulitelma från tre olika sidor och påminner i stil om planscherna i Skjöldebrands ”Voyage pittoresque au Cap Nord” som utkom några år tidigare, där Akrell också etsade fyra planscher. Sulitelma ansågs under större delen av 1800-talet vara Sveriges högsta fjäll. Göran Wahlenbergs mätningar kom fram till att högsta punkten var 1880 meter över havet.

21.